

FEMICID U KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU DRŽAVA EU I LATINSKE AMERIKE

- komparativni pregled -

SADRŽAJ

UVOD	3
GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA	5
KOMPARATIVNI PREGLED	7
EVROPSKA UNIJA	7
LATINSKA AMERIKA	13
ARGENTINA	13
BOLIVIJA	13
BRAZIL	14
ČILE	14
DOMINIKANSKA REPUBLIKA	15
EL SALVADOR	15
EKVADOR	17
GVATEMALA	17
HONDURAS	18
KOLUMBIJA	18
KOSTARIKA	19
MEKSIKO	20
NIKARAGVA	21
PANAMA	21
PARAGVAJ	22
PERU	24
URUGVAJ	24
VENECUELA	24
IZVORI INFORMACIJA	26

ISTRAŽIVAČKI CENTAR

Broj: 4/2023

Klas. br: 00-52-1-1/23-13/1

Datum: februar 2023. godine

Pripremio: Istraživački centar Skupštine Crne Gore

* Istraživački centar Skupštine Crne Gore, prilikom izrade istraživačkih radova, koristi se javno dostupnim podacima i podacima iz baza ograničenog pristupa, strogo vodeći računa o kredibilnosti izvora. Centar ulaže sve razumne napore da informacije sadržane u istraživačkom radu budu tačne i potpune, ali ne snosi odgovornost za eventualnu netačnost i nepotpunost istih. Istraživački radovi se koriste samo u svrhu za koju su izrađeni, a u skladu sa Pravilima o izradi istraživačkih radova. Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore, niti neophodno drugih institucija ili organizacija čiji se podaci koriste za izradu rada.

** Usljed kompleksnosti i složenosti tematike, nacionalnih zakonskih rješenja, te činjenice da Istraživački centar u cilju izrade radova propise prevodi sa engleskog ili drugog jezika, potrebno je imati razumijevanja za eventualne nedorečenosti u predstavljenim podacima.

*** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

UVOD

Nasilje nad ženama obuhvata širok spektar radnji, od verbalnog uznemiravanja i ostalih oblika emocionalnog zlostavljanja, do svakodnevnog fizičkog i seksualnog zlostavljanja. Na kraju tog spektra nalazi se **femicid**, odnosno ubistvo žene. Femicid se generalno posmatra kao namjerno ubistvo žene, samo zbog toga što je žena. Međutim, šire definicije femicida uključuju svako ubistvo žena ili djevojaka. Femicid uglavnom vrše muškarci, iako ponekad mogu biti uključeni i ženski članovi porodice. Femicid se, na određeni način, razlikuje od ubistva muškarca. Na primjer, **većina slučajeva femicida počinjena je od strane partnera ili bivšeg partnera**, i uključuje konstantno zlostavljanje kod kuće, prijetnje ili zastrašivanje, seksualno nasilje, ili situacije u kojima žene imaju manju moć ili manje resursa od svog partnera.¹

Međutim, osim **intimnog femicida** koji podrazumijeva femicid počinjen od strane sadašnjeg ili bivšeg supružnika ili partnera, postoji i nekoliko drugih vrsta ovog krivičnog djela. Tako, na primjer, **ubistva iz časti** (*honour-related murder, honour killing*) podrazumijevaju ubistvo žene ili djevojke od strane muškog ili ženskog člana porodice zbog stvarnog ili navodnog seksualnog prestupa ili ponašanja, uključujući preljubu, seksualni odnos ili trudnoću van braka, ili čak zbog silovanja. Počinioci najčešće ovaj vid femicida vide kao način da zaštite ugled porodice, da slijede tradiciju, ili da se pridržavaju pogrešno protumačenih religijskih zahtjeva. Još jedan oblik ubistva žene je i **femicid u vezi sa mirazom** koji se prvenstveno javlja u oblastima Indijskog potkontinenta i uključuje ubistvo tek udate žene od strane člana muževljeve porodice zbog donošenja nedovoljnog miraza porodici. Na kraju, **neintimni femicid** predstavlja ubistvo žene izvršeno od strane počinioca koji sa žrtvom nije bio u bliskom ili intimnom odnosu, dok je femicid koji uključuje seksualnu agresiju poznat pod nazivom **seksualni femicid**.²

Nasilje nad ženama i djevojkama predstavlja najrasprostranjenije kršenje ljudskih prava ukorijenjeno u rodnoj nejednakosti i diskriminaciji, nejednakim odnosima moći, te štetnim društvenim normama, a rodno zasnovano ubistvo žena i djevojaka predstavlja najbrutalniju i najekstremniju manifestaciju tog nasilja. Rodno zasnovana ubistva žena i djevojaka (femicid) predstavljaju smrtonosnu krajnju tačku kontinuma višestrukih, preklapajućih i međusobno povezanih oblika rodno zasnovanog nasilja. Takva ubistva obično prate prethodna iskustva fizičkog, seksualnog ili emocionalnog zlostavljanja. U širem smislu, rodno zasnovana ubistva žena i djevojaka mogu se definisati kao namjerna ubistva sa rodnom motivacijom povezanom sa osnovnim uzrocima, koji mogu da variraju od stereotipnih rodnih uloga, diskriminacije prema ženama i djevojkama, do nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca u društvu. Rodno zasnovana ubistva mogu se desiti u različitim situacijama, kako u privatnoj, tako i u javnoj sferi, te u različitim kontekstima odnosa žrtve i počinioca. Primjeri uključuju ubistva kao rezultat nasilja od strane intimnog partnera, kao i silovanje-ubistvo, ubistva iz časti, ubistva vezana za miraz, ubistva žena optuženih za vještičarenje, i rodno motivisana ubistva povezana sa oružanim sukobom ili sa kriminalnim grupama, trgovinom ljudima i drugim oblicima organizovanog kriminala.³

1 *Understanding and Addressing Violence against Women*, World Health Organization 2012, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf (20.2.2023)

2 *Ibid.*

3 *Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide), Global estimates of gender-related killings of women and girls in the private sphere in 2021, Improving data to improve responses*, United Nations Office on Drugs and Crime 2022, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-11/Gender-related-killings-of-women-and-girls-improving-data-to-improve-responses-to-femicide-feminicide-en.pdf> (20.2.2023)

Prema **Bečkoj deklaraciji o femicidu**⁴, femicid predstavlja ubijanje žena i djevojaka po osnovu roda koje, između ostalog, može da uključuje: (1) ubistvo žena kao rezultat partnerskog nasilja; (2) mučenje i mizogino ubijanje žena; (3) ubijanje žena i djevojčica u ime časti; (4) ciljano ubijanje žena i devojčica u kontekstu oružanih sukoba; (5) ubijanje žena povezano sa mirazom; (6) ubijanje žena i djevojčica zbog njihove seksualne orientacije ili rodnog identiteta; (7) ubijanje aboridžinskih, ili žena i djevojčica iz autohtonih grupa, zbog njihovog roda; (8) ženski infanticid i rodno zasnovani feticid na osnovu pola; (9) smrti povezane sa genitalnim sakraćenjem; (10) optužbe za vještičarenje; i (11) druge oblike femicida povezane sa kriminalnim grupama, organizovanim kriminalom, te trgovinom drogom, ljudima i oružjem.

S tim u vezi, Istraživački centar je na osnovu upućenog zahtjeva za izradu istraživačkog rada prikupio, sistematizovao i obradio podatke u vezi sa femicidom u **svih 27 država članica Evropske unije**, čije krivično zakonodavstvo ne prepoznaje femicid kao posebno krivično djelo već je ubistvo žene na neki način obuhvaćeno drugim odredbama i krivičnim djelima zakona, sa izuzetkom **Malte i Kipra**, kao i u 18 zemalja **Latinske Amerike** (Argentina, Brazil, Bolivija, Čile, Dominikanska Republika, Ekvador, El Salvador, Gvatemala, Honduras, Kolumbija, Kostarika, Meksiko, Nikaragva, Panama, Peru, Paragvaj, Urugvaj i Venecuela) čije krivično zakonodavstvo u velikoj većini slučajeva tretira femicid kao posebno krivično djelo. Podaci za potrebe izrade rada prikupljeni su analizom krivičnog zakonodavstva navedenih zemalja, te uvidom u internet prezentacije relevantnih institucija i međunarodnih organizacija.

⁴ Vienna Declaration on Femicide, 2012, https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf (20.2.2023)

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Kada je u pitanju **krivično zakonodavstvo Evropske unije**, od svih 27 država članica **samo Krivični zakonik Malte prepoznaće pojам femicida** koji je posljednjim izmjenama malteškog krivičnog zakonodavstva iz juna 2022. godine **uveden u okviru odredbi koje se odnose na ubistvo sa predumišljajem, odnosno namjerno ubistvo** (eng. wilful homicide), a koje se sankcioniše **doživotnom kaznom zatvora**. Dakle, u okviru krivičnog zakonodavstva Malte, pojam femicida uveden je kao otežavajuća **okolnost prilikom izvršenja krivičnog djela namjernog ubistva ili pokušaja namjernog ubistva osobe ženskog pola**. Još jedna **evropska zemlja koja je u svoje zakonodavstvo uvela pojam femicida je Kipar** gdje je femicid uveden u julu 2022. godine izmjenama **Zakona o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja i srodnim pitanjima**. U skladu sa odredbama navedenog Zakona, lice koje nezakonitom činom ili nečinjenjem prouzrokuje smrt žene smatra se krivim za krivično djelo femicid i **kažnjava se doživotnom kaznom zatvora**.

Zakonodavstvo ostalih evropskih zemalja, iako ne sadrži definiciju niti pojam femicida, predviđa strože kazne, odnosno tretira kao otežavajuću okolnost ili klasificuje kao teško ubistvo krivična djela u vezi sa polom, krivična djela iz rodnih razloga, ubistvo trudne žene, ubistvo supružnika ili vanbračnog partnera i slično. Tako, krivično zakonodavstvo **Belgije, Estonije, Litvanije i Španije** predviđa **strožu kaznu**, odnosno smatra **otežavajućom okolnošću** svako **ubistvo počinjeno po osnovu pola**. Takođe, sedam država članica Evropske unije (**Bugarska, Češka, Francuska, Hrvatska, Letonija, Litvanija, Rumunija**) u okviru teškog ubistva ili ubistva sa otežavajućim okolnostima prepoznaće i **ubistvo trudne žene**, za koje se propisuju najstrože kazne zatvora, doživotnog zatvora, ili doživotnog zatvora bez prava na pomilovanje.

Krivično zakonodavstvo samo **pet država članica Evropske unije** eksplicitno navodi krivična djela u kojima je **ubistvo povezano sa seksualnim ili porodičnim nasiljem**. Tako je u **Bugarskoj** predviđena kazna zatvora od 15 do 20 godina, doživotna kazna zatvora ili doživotna kazna zatvora bez prava na pomilovanje za ubistvo povezano sa porodičnim nasiljem. U **Hrvatskoj** je **ubistvo bliske osobe koju je počinilac već ranije zlostavljao** okarakterisano kao teško ubistvo i predviđena je kazna zatvora u trajanju od deset godina do doživotnog zatvora, dok se u **Italiji** doživotnom kaznom zatvora kažnjava **ubistvo kome je prethodilo seksualno nasilje ili ubistvo počinjeno od strane progonitelja**. Krivično zakonodavstvo **Portugala** prepoznaće **krivično djelo porodičnog nasilja sa smrtnim ishodom** za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od tri do deset godina, dok Krivični zakonik **Rumunije** predviđa posebne kazne za **smrti izazvane silovanjem, seksualnim napadom i mučenjem**.

Takođe, krivično zakonodavstvo pojedinih država Evropske unije (**Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Portugal i Španija**) otežavajućom okolnošću smatra i ubistvo od strane sadašnjeg ili bivšeg supružnika, vanbračnog partnera ili lica sa kojim je počinilac održavao romatičnu ili emotivnu vezu, sa ili bez kohabitacije.

Kada su u pitanju **zemlje Latinske Amerike**, od 18 obrađenih zemalja, samo zakonodavstvo **Argentine i Urugvaja** ne prepoznaće femicid kao posebno krivično djelo, s tim što Krivični zakonik Argentine, iako ne sadrži definiciju femicida, predviđa **doživotnu kaznu zatvora za ubistvo žene**, kada je krivično djelo izvršeno od strane muškarca i uključuje rodno nasilje, dok Urugvaj u ovoj oblasti posjeduje Zakon o rodno zasnovanom nasilju, kojim su uspostavljeni specijalizovani sudovi i Observatorijum za rodno nasilje, a kazne se često povećavaju u slučajevima kada je čin ubistva zasnovan na motivu rodnog karaktera. Sa druge strane, zakonodavstvo preostalih 16 država sadrži posebne odredbe i definicije ovog krivičnog djela, kako u okviru krivičnog zakonodavstva, tako i u okviru posebnih zakona usvojenih u cilju zaštite ljudskih prava žena i garantovanja života bez nasilja. Dakle,

od zemalja Latinske Amerike čije zakonodavstvo prepoznaće femicid kao krivično djelo, u njih devet (**Bolivija, Brazil, Čile, Dominikanska Republika, Ekvador, Honduras, Meksiko, Panama i Peru**) ovo krivično djelo definisano je izmjenama važećeg krivičnog zakonodavstva, dok je preostalih sedam država (**El Salvador, Gvatemala, Kolumbija, Kostarika, Nikaragva, Paragvaj i Venecuelu**) uvelo ovo krivično djelo u svoj pravni poredak putem posebnih zakona, odnosno *lex specialis*-a, kojima se pored krivičnog gonjenja femicida predviđa i uspostavljanje određenih institucionalnih mehanizama u pogledu unapređenja rodne ravnopravnosti, zbrinjavanja i zaštite, te sankcionisanja počinilaca, kao i politika i strategija za prevenciju nasilja nad ženama. Zakonodavstvo nekih zemalja osim femicida prepoznaće i **teški femicid** (**El Salvador, Honduras**) za koji je predviđena **kazna zatvora do čak 50 godina**, kao i **femicidno samoubistvo** (**El Salvador**) sa **kaznom zatvora između pet i sedam godina**.

U gotovo svim analiziranim državama Latinske Amerike femicid se definiše kao ubistvo žene zasnovano na polu, odnosno u okviru nejednakih odnosa moći između muškarca i žene. Generalno, **kazne za krivično djelo femicida u zemljama Latinske Amerike kreću se od 12 do čak 60 godina zatvora, ili doživotne kazne zatvora.**

U nastavku rada predstavljene su prikupljene informacije u vezi sa krivičnim djelom femicida u 27 država članica Evropske unije i 18 zemalja Latinske Amerike.

KOMPARATIVNI PREGLED

EVROPSKA UNIJA

Krivičnim zakonom **Austrije** nije propisano krivično djelo femicida. Međutim, ovo krivično djelo može potpasti pod druge odredbe i krivična djela Zakonika, kao što su ubistvo, ubistvo iz nehata, te tjelesna povreda sa smrtnim ishodom. Kazna zatvora od 10 do 20 godina ili doživotna kazna zatvora predviđena je za ubistvo, dok za ubistvo iz nehata Zakonik predviđa kaznu zatvora od pet do deset godina. Za krivično djelo tjelesne povrede sa smrtnim ishodom predviđene su kazne zatvora do 10 (u slučaju fizičkog zlostavljanja lica sa smrtnim ishodom), odnosno do 15 godina (u slučaju nanošenja povrede ili narušavanja zdravlja licu sa smrtnim ishodom).

Krivični zakonik **Belgije** takođe ne sadrži definiciju femicida, ali ovo krivično djelo obuhvaćeno je krivičnim djelima ubistva, ubistva sa predumišljajem, ubistva iz nehata uslijed nehumanog postupanja, i srodnim krivičnim djelima. Odredbama Zakonika za krivično djelo ubistva predviđena je zatvorska kazna od 20 do 30 godina, dok je za ubistvo sa predumišljajem predviđena doživotna kazna zatvora. U slučaju **otežavajućih okolnosti**, odnosno ukoliko je krivično djelo motivisano **mržnjom, prezriom ili neprijateljstvom po osnovu pola, promjene pola ili seksualne orientacije**, kazna zatvora uvećava se za pet do deset godina. Takođe, za nehumano postupanje predviđena je kazna zatvora od pet do deset godina, a ukoliko je navedeno krivično djelo prouzrokovalo smrt žrtve, predviđena je kazna zatvora od 15 do 20 godina.

U Krivičnom zakoniku **Bugarske** takođe ne postoji odredba kojom se definiše krivično djelo femicida. Međutim, ovo krivično djelo na neki način je obuhvaćeno krivičnim djelom teškog ubistva. Tako je za krivično djelo ubistvo sa predumišljajem predviđena kazna zatvora od 10 do 20 godina, dok je kazna zatvora od 15 do 20 godina, doživotna kazna zatvora ili doživotna kazna zatvora bez prava na pomilovanje predviđena za ubistvo roditelja i djece, **trudne žene**, maloljetnog lica ili više od jednog lica, te za ubistvo povezano sa **porodičnim nasiljem**.

Ni Krivični zakonik **Češke** ne sadrži definiciju femicida, ali ovo krivično djelo može potpasti pod druge odredbe Zakonika. Tako je, u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, kazna zatvora od 10 do 18 godina predviđena za krivično djelo ubistva, dok je kazna zatvora u trajanju od 12 do 20 godina predviđena za ubistvo sa predumišljajem. Sa druge strane, kaznom zatvora od 15 do 20 godina ili najstrožom kaznom (kazna zatvora od 20 do 30 godina ili doživotna kazna zatvora) kažnjava se ubistvo i ubistvo sa predumišljajem ukoliko je počinjeno u nekoj od pobrojanih okolnosti, uključujući ubistvo **trudne žene**.

U Krivičnom zakoniku **Danske** nije definisan femicid. Međutim, ova vrsta krivičnog djela može se podvesti pod druge odredbe Krivičnog zakona. Ko drugog ubije kazniće se za ubistvo kaznom zatvora od pet godina do doživotnog zatvora. Ako je fizički napad ili sakaćenje ženskih genitalija bilo tako ozbiljne prirode, ili je rezultiralo tako teškim povredama ili smrću, kazna zatvora se može uvećati za deset godina.

Krivični zakonik **Estonije** ne sadrži definiciju femicida. Ipak, ova vrsta krivičnog djela može potpasti pod druge odredbe. Za ubistvo iz nehata predviđena je kazna zatvora od šest do 15 godina. Ubistvo iz nehata, ako je počinjeno na mučan ili okrutan način, ili na način koji je opasan za javnost, kažnjava se kaznom zatvora od osam do 20 godina ili kaznom doživotnog zatvora. Ako je djelo počinjeno u stanju iznenadne krajnje emocionalne smetnje uzrokovane nasiljem propisana je kazna zatvora od jedne do pet

godina. Za nanošenje štete zdravlju koja ima za posljedicu smrt propisana je kazna zatvora od četiri do 12 godina. Ako radnje koje javno izazivaju mržnju, nasilje ili diskriminaciju na osnovu nacionalnosti, rase, boje kože, pola, jezika, porijekla, vjere, seksualne orientacije, političkog mišljenja ili finansijskog ili društvenog statusa dovedu do smrti, kažnjavaju se novčanom kaznom, ili kaznom zatvora u trajanju do tri godine.

Krivično zakonodavstvo **Finske** takođe ne prepoznaje femicid kao zasebno krivično djelo. Krivični zakonik prepisuje kaznu doživotnog zatvora za ubistvo sa predumišljajem, počinjeno na posebno brutalan ili okrutan način, počinjeno izazivanjem ozbiljne opasnosti za javnost, ili počinjeno ubistvom javnog službenika na dužnosti koji održava javni red.

U francuskom Krivičnom zakoniku ne postoji definicija femicida. Ubistvo se kažnjava kaznom doživotnog zatvora ako je izvršeno: prema maloljetniku mlađem od 15 godina; protiv prirodnog ili zakonitog potomka ili usvojitelja ili majke; protiv osobe čija je posebna ranjivost, zbog starosti, bolesti ili slabosti, ili bilo kakvog fizičkog ili psihičkog invaliditeta ili trudnoće, očigledna ili poznata počinitelju; od strane supružnika ili partnera žrtve ili partnera povezanog sa žrtvom paktom građanske solidarnosti⁵; protiv osobe zbog odbijanja sklapanja braka ili sklapanja zajednice. **Seksizam** se od 2017. godine smatra otežavajućom okolnošću za krivično djelo ili prekršaj, na isti način kao i homofobija ili rasizam. Isto tako, Krivični Zakonik predviđa otežavajuću okolnost kada je počinitelj sadašnji ili bivši **intimni partner žrtve**.

Grčki Krivični zakonik takođe ne prepoznaje femicid, dok ova vrsta krivičnog djela može potpasti pod druge odredbe Krivičnog zakonika. Na primjer, ko iz nehata ubije drugu osobu, kažnjava se kaznom zatvora od najmanje tri mjeseca, dok se nanošenje tjelesnih povreda koje je rezultiralo smrću žrtve kažnjava zatvorom do deset godina. Krivični zakonik propisuje strože kazne za tjelesne povrede, kao i teške ili smrtonosne tjelesne povrede, ako su ta djela počinjena prema **supružniku** za vrijeme braka, ili prema **partneru** za vrijeme bračne zajednice.

U Holandiji femicid ne predstavlja zasebno krivično djelo, već se to djelo može podvesti pod članove Krivičnog zakonika koji tretiraju ubistvo iz nehata, koje se kažnjava kaznom zatvora do 15 godina, odnosno **teško ubistvo iz nehata i ubistvo, za koje je maksimalna propisana kazna zatvora do 30 godina**.

Ni u Krivičnom zakoniku **Hrvatske** ne postoji definicija femicida. Međutim, ova vrsta krivičnog djela obuhvaćena je odredbama hrvatskog krivičnog prava. S tim u vezi, kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina predviđena je za krivično djelo ubistva. S druge strane, za krivično djelo **teško ubistvo** predviđena je kazna zatvora u trajanju od deset godina do doživotnog zatvora i to za svakoga:

- ko drugoga ubije na okrutan ili podmukao način;
- ko ubije lice posebno ranjivo zbog starosti, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće;
- **ko ubije blisku osobu koju je već ranije zlostavljao;**
- ko drugoga ubije iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih niskih pobuda;
- ko drugoga ubije da bi počinio ili prikrio drugo krivično djelo;
- ko ubije lice u vezi sa obavljanjem njegove službene dužnosti.

⁵ Pakt građanske solidarnosti predstavlja ugovor između dvije odrasle osobe, različitog ili istog pola, da organizuju zajedničku kohabitaciju. Ovaj pravni institut uveden je 1999. godine, i utvrđuje prava i obaveze ugovornih strana u pogledu materijalne podrške, smještaja, imovine, poreza i socijalnih prava.

izvor: Institut national de la statistique et des études économiques, Civil Solidarity Pact / Pacs, <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1281> (22.2.2023)

Irski pravni sistem takođe ne prepoznae krivično djelo femicid. Relevantna krivična djela su ubistvo za koje se smatra da je krivično djelo koje je nastalo kao posljedica nečije namjere da izvrši ubistvo ili ukoliko je došlo do ozbiljne povrede koje je pruzrokovalo nečiju smrt. Osim toga, irsko zakonodavstvo prepoznae i ubistvo iz nehata kao i ubistvo sa predumišljajem.

Ni **italijanski** Krivični zakonik ne sadrži odredbu ili definiciju femicida. Međutim, ovo krivično djelo može da potпадa pod druge odredbe Krivičnog zakonika, kao što su one u vezi sa ubistvom i teškim ubistvom. Za ubistvo Krivični zakonik Italije predviđa kaznu zatvora od najmanje 21 godinu. Sa druge strane, kada je u pitanju teško ubistvo, Zakonom je predviđena doživotna kazna zatvora ukoliko je ubistvu prethodilo **seksualno nasilje** ili je ubistvo počinjeno od strane **progonitelja**, te ukoliko je počinilac sa žrtvom bio u **krvnom srodstvu** ili ukoliko je u pitanju **supružnik**, čak i u slučaju da su žrtva i počinilac bili u nekoj vrsti **partnerske zajednice**, bez obzira na to da li su živjeli zajedno ili ne.⁶

Femicid je postao dio kiparskog zakonodavstva u julu 2022. godine izmjenama Zakona o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja i srodnim pitanjima⁷. U skladu sa odredbama navedenog Zakona, lice koje nezakonitim činom ili nečinjenjem prouzrokuje smrt žene smatra se krivim za krivično djelo femicid i kažnjava se doživotnom kaznom zatvora. Prilikom izricanja kazne za krivično djelo femicid, otežavajućom okolnošću se smatra ukoliko je smrt nastupila uslijed:

- a) nasilja od strane romantičnog partnera⁸;
- b) mizoginog mučenja ili nasilja;
- c) porodičnog nasilja;
- d) nasilja zbog odbrane časti;
- e) nasilja zbog religijskih uvjerenja;
- f) nasilja zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta;
- g) izvršavanja krivičnog djela sakaćenja ženskih gentitalija propisanog Krivičnim zakonikom;
- h) nasilja u cilju seksualne eksploracije i/ili trgovine ljudima i/ili trgovine drogom i/ili organizovanog kriminala;
- i) nasilja u cilju ostvarivanja nedozvoljenog seksualnog odnosa;
- j) ciljanog nasilja nad ženama u kontekstu oružanih sukoba.⁹

6 European Institute for Gender Equality (EIGE), Providing justice to victims of femicide: country factsheets, <https://eige.europa.eu/areas/providing-justice-victims-femicide-country-factsheets> (21.2.2023)

7 Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (115(I)/2021), http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2021_1_115/full.html (28.2.2023)

8 Romantičnim partnerom u smislu Zakona o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja i srodnim pitanjima smatra se bivši ili sadašnji supružnik ili partner nezavisno od toga da li je živio sa žrtvom ili ne. (Član 10a Zakona)

9 Član 10a Zakona o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja i srodnim pitanjima.

Letonsko krivično zakonodavstvo ne sadrži definiciju femicida, dok se izvršenje ovog djela sankcioniše odredbama kojima se kažnjavaju krivična djela ubistva, ubistva sa otežavajućim okolnostima (među ovim okolnostima nabrajaju se i **trudnoća žrtve**, ili ubistvo povezano sa **silovanjem**), ubistva u posebno otežavajućim okolnostima, ubistva izvršenog u stanju krajnje psihičke uznemirenosti, ubistva izvršenog prekoračenjem granica neophodne samoodbrane, ubistva počinjenog kršenjem odredbi u vezi sa pritvorom, protivpravnog ubistva iz nehata, i dovođenja do samoubistva.

Femicid nije prepozнат у **Litvanskom** zakonodavstvu. Ova vrsta krivičnog djela može potpasti pod druge odredbe Krivičnog zakona. Kaznom zatvora u trajanju od osam do 20 godina ili kaznom doživotnog zatvora sankcioniše se, između ostalog, svako ko ubije dijete, lice u bespomoćnom stanju, bliskog srodnika ili člana porodice, **trudnu ženu**, dva ili više lica, mučenjen ili na drugi okrutan način, ili kako bi izrazio mržnju prema grupi lica ili pojedincu koji pripada određenoj grupi na osnovu starosti, **pola**, seksualne orientacije, invaliditeta, rase, nacionalnosti, jezika, porijekla, društvenog statusa, religije, uvjerenja ili stavova. Takođe, svako ko ubije lice u stanju iznenadne strasti zbog ponašanja žrtve koje je protivpravno ili posebno uvredljivo za nju ili njoj blisko lice, kazniće se kaznom zatvora do šest godina.

U Krivičnom zakoniku **Luksemburga** ne postoji definicija femicida, te se na slučajevе ovog krivičnog djela mogu primjenjivati odredbe krivičnog zakonodavstva koje tretiraju krivična djela ubistva iz nehata, namjernog ubistva, ubistva sa predumišljajem, i slično. Takođe, svako ko svojoj **bračnoj partnerki**, **bivšoj supruzi** ili **vanbračnoj partnerki** nanese tjelesne povrede koje prouzrokuju smrt bez namjere počinioca kazniće se kaznom zatvora od 20 do 30 godina ukoliko čin nasilja nije počinjen sa predumišljajem, odnosno doživotnom kaznom zatvora ukoliko je predumišljaj postojao. **Sakaćenje ženskih genitalija** koje je prouzrokovalo smrt žrtve predstavlja posebno krivično djelo, čak i ukoliko nije postojala namjera počinioca, i sankcioniše se kaznom zatvora od sedam do deset godina, kao i novčanom kaznom između 2.500 i 30.000 eura.

Krivični zakonik **Mađarske** takođe ne propisuje krivično djelo femicida. Zakonom je za krivično djelo ubistva predviđena kazna zatvora od pet do 15 godina, dok je kazna zatvora u trajanju od 10 do 20 godina, ili doživotna kazna zatvora, predviđena za ubistvo: sa predumišljajem; zbog finansijske koristi; iz zlobe ili pakosti; sa posebnom okrutnošću; javnog funkcionera ili stranog javnog funkcionera zbog ili tokom obavljanja službene dužnosti; više od jedne osobe; od strane povratnika u vršenju krivičnog djela; lica mlađeg od 14 godina; lica nesposobnog za samoodbranu; lica čija je sposobnost da se odbrani smanjena zbog starosti ili invaliditeta. Takođe, zakonom je predviđena kazna zatvora u trajanju od dvije do osam godina za ubistvo u naletu strasti iz opravdanih razloga.¹⁰

Ni **Malta** ne prepoznaje **femicid** kao posebno krivično djelo, ali je **posljednjim izmjenama malteškog krivičnog zakonodavstva uveden u okviru odredbi koje se odnose na ubistvo sa predumišljajem, odnosno namjerno ubistvo** (eng. *wilful homicide*), koje se sankcioniše doživotnom kaznom zatvora. Dakle, u skladu sa članom 211A Krivičnog zakonika Malte, koji je uveden izmjenama krivičnog zakonodavstva iz juna 2022. godine, **uveden je pojam femicida**, kao otežavajuće okolnosti pri izvršenju krivičnog djela namjernog ubistva ili pokušaja namjernog ubistva osobe ženskog pola. U takvim slučajevima, u skladu sa ovim članom, sud će pri utvrđivanju kazne, kao otežavajuće okolnosti koje onemogućavaju izricanje blaže kazne za ovo krivično djelo, razmotriti da li je ubistvo ili pokušaj ubistva:

- bilo posljedica nasilja počinjenog od strane intimnog partnera sa kojim je žrtva bila u vezi, ili je i dalje u vezi, ili od strane aktuelnog ili bivšeg supružnika;

10 European Institute for Gender Equality (EIGE), Providing justice to victims of femicide: country factsheets, <https://eige.europa.eu/areas/providing-justice-victims-femicide-country-factsheets> (21.2.2023)

- bilo posljedica nasilja od strane jednog ili više članova porodice;
- bilo počinjeno iz mizoginih motiva;
- bilo počinjeno iz razloga časti počinjoca, ili porodične reputacije, ili iz razloga povezanih sa religijskim ili kultnim vjerovanjima ili praksama;
- bilo počinjeno iz motiva zasnovanog na rodu, rodnom identitetu, polu ili seksualnoj orijentaciji žrtve;
- bilo počinjeno kao posljedica seksualnog nasilja ili čina seksualne prirode;
- bilo počinjeno zato što je žrtva bila uključena u prostituciju, podvrgнутa seksualnoj eksploraciji ili bila žrtva trafikingu u svrhe seksualne eksploracije.¹¹

Krivični zakonik **Njemačke** ne sadrži definiciju femicida. Krivični zakonik prepoznaje ubistvo pod određenim otežavajućim okolnostima za koje je predviđena kazna doživotnog zatvora. Ubica je svako lice koje ubije osobu iz zadovoljstva, radi seksualnog zadovoljenja, iz pohlepe ili drugih niskih pobuda, kradom ili okrutnim putem ili sredstvima koja predstavljaju opasnost za javnost, ili radi olakšavanja ili za prikrivanje drugog prekršaja. Ko ubije osobu, a da nije ubica po osnovu pomenutog, biće osuđen za ubistvo i kazniće se zatvorom u trajanju od najmanje pet godina. U posebno teškim slučajevima zaprijećena je kazna doživotnog zatvora. Ako počinilac nanošenjem tjelesne povrede prouzrokuje smrt žrtve, kazna je zatvor u trajanju od najmanje tri godine.

Femicid nije prepoznat ni u zakonodavstvu **Poljske**. Međutim, za ubistvo je predviđena kazna zatvora od najmanje osam do 25 godina, ili kazna doživotnog lišavanja slobode. Ko ubije osobu pod uticajem jake emocije opravdane okolnostima, kazniće se kaznom lišenja slobode u trajanju od jedne do deset godina.

U **Portugalu** takođe ne postoji institut femicida kao posebnog krivičnog djela, već takvi slučajevi potpadaju pod srodna krivična djela ubistva, kvalifikovanog ubistva, privilegovanog ubistva, te porodičnog nasilja pogoršanog ishodom (smrću). Djelo porodičnog nasilja sa smrtnim ishodom podrazumijeva vršenje fizičkog ili mentalnog zlostavljanja, lišavanje slobode ili vršenje seksualnih krivičnih djela nad **supružnikom, bivšim supružnikom**, ili licem suprotnog pola sa kojim optuženi održava, ili je održavao romantičnu ili sličnu **vezu**, sa ili bez kohabitacije, i kažnjava se zatvorskom kaznom u trajanju između dvije i pet godina, dok je u slučaju smrtnog ishoda kao posljedice navedenih radnji predviđena kazna zatvora od tri do deset godina.

Rumunski Krivični zakonik ne definiše pojам femicida, već se to djelo može podvesti pod djela ubistva, teškog ubistva prvog stepena (npr. jedna od otežavajućih okolnosti predstavlja ubistvo **trudne žene**), ubistva iz nehata, smrti izazvane tjelesnim povredama, smrti prouzrokovane silovanjem, smrti prouzrokovane seksualnim napadom, i smrti izazvane mučenjem.

Ni u **Slovačkoj** ne postoji definicija femicida, dok srodna djela definisana krivičnim zakonodavstvom te zemlje uključuju prvoštepeno ubistvo, za koje je propisana kazna zatvora od 20 do 25 godina, odnosno od 25 godina do doživotne kazne u slučaju postojanja otežavajućih okolnosti, drugostepeno ubistvo, za koje je propisana kazna zatvora od 15 do 20 godina, dok otežavajuće okolnosti povlače istu kaznu kao za djelo prvoštepenog ubistva, te smrt kao posljedicu nanošenja **teških tjelesnih povreda, koe se kažnjava kaznom zatvora od tri do deset godina**.

Slično je i u **Sloveniji**, gdje Krivični zakonik prepoznaje srodna krivična djela ubistva, za koje je propisana kazna od pet do 15 godina, teškog ubistva, za koje je propisana kazna od najmanje 15 godina zatvora, te ubistva u afektu i izazivanja smrti nemarom.

11 CRIMINAL CODE to amend and consolidate the Penal Laws and the Laws of Criminal Procedure, <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf> (28.2.2023)

Krivično zakonodavstvo **Španije** takođe ne diferencira femicid u odnosu na djela ubistva i teškog ubistva. Doduše, kao otežavajuće okolnosti pri vršenju ovih djela navode se motivisanost rasizmom, diskriminacijom, **polom, orijentacijom ili seksualnim identitetom** žrtve, kao i **rodnim razlozima**. Takođe, otežavajućom okolnošću smatra se situacija kada su navedena krivična djela izvršena nad supružnikom ili licem sa kojim počinilac održava, ili je održavao, stabilnu vezu, odnosno nad bliskim srodnikom u prvom koljenu sa počiniocem ili njegovim bračnim partnerom.

U **Švedskoj** Krivični zakonik takođe ne tretira femicid kao posebno krivično djelo, već se ovo djelo klasificuje kao ubistvo, za koje je propisana kazna zatvora od 10 do 18 godina, ili doživotna kazna, odnosno ubistvo iz nehata, koje se sankcioniše kaznom zatvora u trajanju od šest do deset godina.¹²

12 European Institute for Gender Equality (EIGE), Providing justice to victims of femicide: country factsheets, <https://eige.europa.eu/areas/providing-justice-victims-femicide-country-factsheets> (21.2.2023)

LATINSKA AMERIKA

ARGENTINA

U **Krivičnom zakoniku¹³** Argentine, iako nijedno krivično djelo nije definisano kao femicid, eksplisitno se navodi da je **doživotna kazna zatvora predviđena za ubistvo:**

- supružnika, partnera ili srodnika;
- počinjeno okrutnošću, izdajom, otrovom ili drugim podmuklim postupkom;
- izvršeno za novac ili uz obecānu nadoknadu;
- počinjeno iz zadovoljstva, pohlepe ili po osnovu rasne, vjerske ili **rodne mržnje, seksualne orientacije, rodnog identiteta** ili njegovog izražavanja;
- izvršeno odgovarajućim sredstvom za stvaranje opšte opasnosti;
- počinjeno na osnovu unaprijed pripremljenog plana dvije ili više osoba;
- u cilju pripreme, olakšavanja, dovršavanja ili prikrivanja drugog zločina ili u cilju osiguravanja njegovih rezultata ili traženja nekažnjivosti za sebe ili za drugoga, ili zbog nepostizanja planiranoig cilja prilikom pokušaja drugog zločina;
- pripadnika javne bezbjednosti, policije ili kazneno-popravnih snaga, zbog njihove funkcije, položaja ili stanja.
- zloupotrebo funkcijske ili položaja, ako je riječ o pripadniku snaga bezbjednosti, policije ili zatvorske službe;
- žene, kada je krivično djelo izvršeno od strane muškarca i uključuje rodno nasilje;
- u cilju nanošenja patnje **supružniku ili vanbračnom partneru.**

U slučaju da za prethodno navedena krivična djela postoje vanredne olakšavajuće okolnosti, sudija može izreći kaznu zatvora u trajanju od osam do 25 godina. Međutim, navedeno pravilo ne važi za lica koja su u prošlosti vršila krivična djela nasilja nad ženama.¹⁴

BOLIVIJA

Bolivijski **Krivični zakonik¹⁵** prepoznaje krivično djelo **femicida** i predviđa zatvorsku kaznu u trajanju od **30 godina** bez prava pomilovanja za svakoga ko ubije ženu pod bilo kojom od sljedećih okolnosti:

- ukoliko je počinilac bio supružnik ili vanbračni partner žrtve, ili je sa žrtvom bio u emotivnom ili intimnom odnosu;
- ukoliko je krivično djelo počinjeno zato što je žrtva odbila da sa počiniocem ostvari emotivnu ili intimnu vezu;
- ukoliko je žrtva bila u drugom stanju;
- ukoliko je žrtva bila u odnosu podređenosti ili zavisnosti u odnosu na počinjocu, ili je sa njim imala prijateljski ili poslovni odnos;

¹³ Código Penal De La Nación, https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/proyecto_de_nuevo_codigo_penal_de_la_nacion.pdf (16.2.2023)

¹⁴ Član 80 Krivičnog zakonika.

¹⁵ Código Penal, http://www.silep.gob.bo/norma/4368/ley_actualizada (17.2.2023)

- ukoliko je žrtva bila u stanju ranjivosti;
- ukoliko je prije smrti žena bila žrtva fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog nasilja od strane istog počinioca;
- ukoliko je ubistvu prethodilo krivično djelo protiv slobode ili polne slobode;
- ukoliko je smrt povezana sa krivičnim djelom trgovine ljudima;
- ukoliko je smrt nastupila kao rezultat obreda, grupnih izazova ili kulturnih praksi.¹⁶

BRAZIL

U brazilskom **Krivičnom zakoniku**¹⁷ u okviru krivičnih djela protiv života i tijela, pored ubistva, teškog ubistva, ubistva iz nehata i sličnih djela nalazi se i krivično djelo femicida. **Femicidom** se smatra krivično djelo protiv žene koje je zasnovano na polu, te krivično djelo protiv vlasti i agenata iz članova 142 i 144 **Ustava Brazila**¹⁸, zaposlenih u okviru zatvorskog sistema, te pripadnika Nacionalnih snaga javne bezbjednosti, tokom vršenja dužnosti, ili protiv supružnika, partnera ili krvnog srodnika do trećeg stepena. Za krivično djelo femicida predviđena je zatvorska kazna **od 12 do 30 godina**. Takođe, u Zakonu se navodi da se smatra da je krivično djelo počinjeno po osnovu pola kada isto uključuje porodično nasilje i prezir ili diskriminaciju po osnovu pola.

Kazna za krivično djelo femicida uvećava se za jednu trećinu, odnosno jednu polovinu ukoliko je krivično djelo počinjeno:

- tokom trudnoće ili tri mjeseca nakon porođaja;
- protiv lica mlađeg od 14 godina, starijeg od 60 godina ili lica sa invaliditetom;
- u prisustvu srodnika žrtve.¹⁹

ČILE

Čile je još jedna država Južne Amerike čiji **Krivični zakonik**²⁰ prepoznaje femicid kao zasebno krivično djelo. Zakonom je predviđena **maksimalna kazna zatvora**²¹ ili **doživotna zatvorska kazna** za ubistvo žene od strane počinioca koji je bio njen supružnik ili vanbračni partner, ili sa kojim je žrtva imala zajedničko dijete. Ista kazna predviđena je za muškarca koji ubije ženu sa kojom nije bio u vanbračnoj zajednici, ali je sa njom imao sentimentalnu ili seksualnu vezu. Takođe, smatra se da je ubistvo zasnovano na rodu ukoliko je krivično djelo počinjeno u bilo kojoj od sljedećih okolnosti:

- ukoliko je ubistvo posljedica odbijanja uspostavljanja sentimentalne ili seksualne veze sa počiniocem;
- ukoliko je ubistvo poljedica činjenice da se žrtva bavila prostitucijom ili drugom vrstom posla seksualne prirode;

16 Član 252bis Krivičnog zakonika.

17 Código Penal, Decreto-Lei no 2.848/1940, https://www2.senado.leg.br/bdsf/bitstream/handle/id/529748/codigo_penal_1ed.pdf (16.2.2023)

18 Član 142 Ustava Brazila sadrži odredbe o Vojsci, dok član 144 sadrži odredbe o javnoj bezbjednosti, i predviđa da se očuvanje javnog reda te bezbjednosti lica i imovine vrši preko sljedećih organa: federalne policije, federalne saobraćajne policije, federalne željezničke policije, civilne policije, vojne policije i vojnih vatrogasnih jedinica te federalne, državne i okružne krivične policije. *Constitution of the Federative Republic of Brazil*, <https://normas.leg.br/api/binario/e4a41982-7e50-4627-a65c-0d1b6eea7a69/texto> (16.2.2023)

19 Član 121 Krivičnog zakonika.

20 Código Penal, [https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1984&idVersion=2022-12-31&idParte=\(20.2.2023\)](https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1984&idVersion=2022-12-31&idParte=(20.2.2023))

21 Maksimalna kazna zatvora kreće se od 15 godina i jedan dan do 20 godina odnosno najmanje od 5.476 do 6.388 dana a najviše od 6.389 do 7.300 dana.

- ako je ubistvu prethodio bilo kakav oblik seksualnog nasilja nad žrtvom;
- ukoliko je ubistvo izvršeno zbog seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja žrtve;
- ukoliko je ubistvo izvršeno u bilo kojoj situaciji u kojoj postoji okolnost očigledne podređenosti zbog nejednakih odnosa moći između počinjocu i žrtve, ili je ubistvo motivisano očiglednom namjerom diskriminacije.

Otežavajuće okolnosti za počinjeno krivično djelo femicida su sljedeće:

- ukoliko je žrtva bila u drugom stanju;
- ukoliko je žrtva bila djevojčica ili tinejdžerka mlađa od 18 godina, starija ženska osoba ili ženska osoba sa invaliditetom;
- ukoliko je ubistvo izvršeno u prisustvu srodnika žrtve;
- ukoliko je ubistvo izvršeno u kontekstu fizičkog ili psihičkog nasilja počinjena nad žrtvom.

Takođe, Zakonom je predviđena maksimalna ili minimalna kazna zatvora²² za svakoga ko povodom ranijih radnji koje predstavljaju rodno nasilje, a koje je izvršeno nad žrtvom, izazove samoubistvo žene. Pod rodnim nasiljem podrazumijeva se svaka radnja počinjena po osnovu pola, koji prouzrokuje smrt, povredu ili fizičku, seksualnu ili psihičku patnju žene.²³

DOMINIKANSKA REPUBLIKA

Krivični zakonik²⁴ Dominikanske Republike u okviru krivičnih djela protiv života i tijela, pored ubistva i teškog ubistva, sadrži i krivično djelo femicida za koje je predviđena kazna zatvora od 30 do 40 godina. U skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, svako ko u okviru partnerskog odnosa koji je imao, ima, ili se pretvarao da ima, sa predumišljem ubije ženu, smatra se da je počinio krivično djelo femicid.²⁵

EL SALVADOR

El Salvador je 2010. godine usvojio Dekret br. 520, kojim je donesen **Specijalni integralni zakon o životu bez nasilja za žene**. Ovaj zakon za cilj je imao uspostavljanje, prepoznavanje i garantovanje prava žena na život bez nasilja, putem javnih politika orijentisanih na detektovanje, prevenciju, njegu, zaštitu, reparaciju i kažnjavanje nasilja nad ženama, kako bi se zaštitili njihovo pravo na život, fizički i moralni integritet, sloboda, nediskriminacija, dostojanstvo, efikasna zaštita, ličnu bezbjednost, te stvarna jednakost.²⁶ Iako ovaj zakon ima znatno širi opseg u odnosu na krivičnopravni aspekt femicida, uspostavljujući određene institucionalne mehanizme u pogledu unapređenja rodne ravnopravnosti, on takođe tretira i tu oblast, te sadrži definiciju **femicida, kao i teškog femicida**.

22 Minimalna kazna zatvora kreće se od pet godina i jedan dan do deset godina odnosno najmanje od 1.826 do 2.738 dana a najviše od 2.739 do 3.650 dana.

23 Član 390 Krivičnog zakonika.

24 Ley No. 550-14 que establece el Código Penal de la República Dominicana, https://siteal.iiep.unesco.org/sites/default/files/sit_accion_files/do_0326.pdf (16.2.2023)

25 Član 100 Krivičnog zakonika.

26 Organización Internacional del Trabajo, El Salvador, Decreto núm. 520 por el que se dicta la Ley Especial Integral para una Vida Libre de Violencia para las Mujeres, <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/85500/95747/F1616689122/SLV85500.pdf> (16.2.2023)

Zakon klasificuje kategorije nasilja prema ženama, te pored ekonomskog, fizičkog, psihološkog i emocionalnog, porodičnog, seksualnog i simboličkog nasilja, definiše i koncept **femicidnog nasilja** kao ekstremnog oblika rodnog nasilja nad ženama, koje je proizvod kršenja njihovih ljudskih prava, u javnoj i privatnoj sferi, sastavljen od skupa mizoginih ponašanja koja karakteriše nekažnjivost od strane društva ili države, a može kulminirati femicidom ili drugim oblicima nasilne smrti žena.

U skladu sa ovim zakonom, **femicid** predstavlja prouzrokovanje smrti žene iz razloga mržnje ili prezira prema činjenici da je žena, i kažnjava se kaznom zatvora između **20 i 35 godina**. Navedeni prezir ili mržnja prema ženama identificuje se na osnovu sljedećih okolnosti prilikom ubistva:

- ako je smrti prethodio čin nasilja koji je izvršilac počinio nad ženom, bez obzira na to da li je žrtva prijavila djelo;
- ako je počinilac iskoristio bilo koje rizično stanje, ili fizičku ili psihičku ranjivost u kojoj se nalazila žrtva;
- ako je počinilac iskoristio prednost koju generišu nejednaki odnosi moći zasnovani na polu;
- ako je prije smrti žene počinilac počinio prema njoj bilo koji čin klasifikovan kao krivično djelo protiv polne slobode;
- ako je smrti prethodilo sakaćenje djelova tijela.

Zakonom se takođe definiše **teški femicid** kao krivično djelo kažnjivo zatvorskom kaznom **od 30 do 50 godina**, koja se može izreći u sljedećim slučajevima:

- ako je djelo počinio državni ili opštinski funkcioner ili službenik, javni organ ili predstavnik vlasti;
- ako su u djelu učestvovala dva počinjoca ili više njih;
- ako je djelo počinjeno pred bilo kojim srodnikom žrtve;
- ako je žrtva mlađa od 18 godina, starija žena²⁷ ili pati od fizičkog ili mentalnog invaliditeta;
- ako počinilac iskoristi superiornost nastalu odnosima povjerenja, prijateljstva, te porodičnim, obrazovnim ili radnim odnosima.
- domaćinstva, obrazovanja ili rada.

Takođe, ovaj zakon definiše još jedno povezano krivično djelo – **femicidno samoubistvo putem podsticanja ili pomoći**. Naime, svako ko navede ženu na samoubistvo ili joj pomogne u tom činu, kažnjava se kaznom zatvora između **pet i sedam godina**, ukoliko je ispunjena bilo koja od navedenih okolnosti:

- ako je tom činu prethodila bilo koja vrsta ili modalitet nasilja predviđen ovim ili bilo kojim drugom zakonom;
- ako je počinilac iskoristio bilo koju rizičnu situaciju ili fizičko ili psihičko stanje u kojem se našla žrtva zbog toga što je nad njom izvršio neku od vrsta ili modaliteta nasilja predviđenih ovim ili bilo kojim drugom zakonom;
- ako je počinilac iskoristio superiornost nastalu iz prethodno postojećih odnosa između njega i žrtve.²⁸

²⁷ U El Salvadoru, izraz „starije odraslo lice“ (*adulto/adulta mayor*) podrazumijeva lica starosti 60 i više godina.

²⁸ Organización Internacional del Trabajo, El Salvador, Decreto núm. 520 por el que se dicta la Ley Especial Integral para una Vida Libre de Violencia para las Mujeres, <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/85500/95747/F1616689122/SLV85500.pdf> (16.2.2023)

EKVADOR

U Ekvadoru femicid predstavlja posebno krivično djelo, definisano važećim krivičnim zakonodavstvom od 2014. godine. **Organski integralni krivični zakonik** predviđa da će se svako ko, na osnovu odnosa moći manifestovanih bilo kojom vrstom nasilja, ubije ženu zbog činjenice što je žena ili zbog njenog rodnog identiteta, kazniti kaznom zatvora u trajanju **od 22 do 26 godina**.

Ekvadorski Krivični zakonik definiše i određene **otežavajuće okolnosti**, koje sa sobom povlače izricanje maksimalne predviđene kazne zatvora za krivično djelo femicida:

- djelu je prethodio pokušaj počinioca da uspostavi ili obnovi romantični ili intimni odnos sa žrtvom;
- između počinioca i žrtve su postojali ili postoje porodični, bračni odnosi, odnosi suživota, intimnosti, odnosi romantične prirode, prijateljski odnosi, odnosi u okviru procesa rada ili obrazovanja, ili bilo kakvi drugi odnosi koji podrazumijevaju povjerenje, potčinjenost ili superiornost;
- krivično djelo je izvršeno u prisustvu djece ili bilo kojeg drugog srodnika žrtve;
- tijelo žrtve je izloženo ili ostavljeno na javnom mjestu.²⁹

GVATEMALA

U Gvatemali je krivično djelo femicida uvedeno 2008. godine, donošenjem Dekreta br. 22-2008, kojim je usvojen **Zakon protiv femicida i drugih oblika nasilja nad ženama**. Ovaj Zakon za cilj ima garantovanje života, slobode, integriteta, dostojanstva, zaštite i jednakosti svih žena pred zakonom i u okviru zakona, naročito kada se, na osnovu pola, u odnosima moći ili povjerenja, u javnoj ili privatnoj sferi, prema njima sprovode diskriminatorne prakse, fizičko, psihološko, seksualno ili ekonomsko nasilje, ili se krše njihova prava. Svrha donošenja ovog zakona je upravo promovisanje i sprovođenje odredbi koje za cilj imaju iskorjenjivanje fizičkog, psihičkog, seksualnog i ekonomskog nasilja ili bilo koje vrste prinude nad ženama, garantujući im život bez nasilja.

Između ostalog, Zakon definiše i određeni broj krivičnih djela – nasilje nad ženama, ekonomsko nasilje i **femicid**. Femicid predstavlja ubistvo žene u okviru nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca, zbog činjenice da je žrtva žena, te u slučaju da je ispunjena neka od navedenih okolnosti:

- ako je počinilac neuspješno pokušao da uspostavi ili obnovi romantičnu ili intimnu vezu sa žrtvom;
- ako su u trenutku izvršenja krivičnog djela, ili u prethodnom periodu, počinilac i žrtva održavali porodične, bračne, sustinarske, intimne ili romantične, prijateljske ili radne odnose;
- ako ovo djelo predstavlja ponovljenu manifestaciju nasilja protiv žrtve;
- ako je djelo počinjeno kao posljedica grupnih obreda sa ili bez upotrebe bilo koje vrste oružja;
- u slučaju nepoštovanja tijela žrtve radi zadovoljenja seksualnih nagona, ili vršenja čina genitalnog sakačenja ili bilo koje druge vrste sakačenja;
- ako je povod za krivično djelo mizoginija;
- ako je djelo počinjeno u prisustvu djece žrtve;
- ako je ispunjena neka od otežavajućih okolnosti za krivično djelo ubistva predviđenih članom 132 Krivičnog zakonika.

²⁹ Defensoría Pública del Ecuador - Biblioteca digital, Código Orgánico Integral Penal (Última Reforma: 16-III-2022), <https://biblioteca.defensoria.gob.ec/handle/37000/3427> (16.2.2023)

Lice odgovorno za vršenje krivičnog djela femicida biće kažnjeno kaznom zatvora **od 25 do 50 godina**, a smanjenje kazne se ne može odobriti iz bilo kog razloga. Takođe, za ovo djelo ne mogu biti izricane nikakve zamjenske kaznene mjere.³⁰

HONDURAS

Krivični zakonik Hondurasa³¹ prepoznaje krivično djelo **femicida** i definiše ga kao ubistvo koje je počinio muškarac nad ženom u kontekstu nejednakе raspodjele moći između muškaraca i žena koje je zasnovano na polu. U skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, za krivično djelo femicida predviđena je zatvorska kazna u trajanju **od 20 do 25 godina**. Sa druge strane, **teškim femicidom** smatra se ubistvo žene od stane muškarca u kontekstu nejednakе raspodjele moći između muškaraca i žena koje je zasnovano na polu i za koje je predviđena kazna zatvora **od 25 do 30 godina**, osim ako u skladu sa drugim odredbama Krivičnog zakonika treba primijeniti strožu kaznu, u slučaju pojave bilo koje od sljedećih okolnosti:

- ukoliko je počinilac bio supružnik ili lice sa kojim je žrtva održavala stabilnu vezu, srodnik žrtve ili njen vanbračni partner;
- ukoliko je femicidu prethodilo djelo protiv polne slobode žrtve;
- ako je krivično djelo počinjeno za ili u okviru organizovane kriminalne grupe;
- ako je žrtva femicida bila seksualna radnica;
- ako je žrtva bila takođe i žrtva trgovine ljudima ili ropstva;
- ako su žrtvi ili njenom lešu nanijete povrede ili sakaćenje koje je bilo zasnovano na polu;
- ako je počinilac izložio tijelo žrtve na javnom mjestu.

Takođe, kazne predviđene za krivično djelo femicida primjenjuju se i za ubistvo lica koje je stalo u odbranu žrtve ovog krivičnog djela.³²

KOLUMBIJA

U Kolumbiji je krivično djelo femicida u pravni sistem uvedeno posebnim zakonom, tj. **Zakonom br. 1761/2015** kojim se uvodi posebno krivično djelo femicida i izdaju druge odredbe, poznatom i kao **Zakon Rosa Elvira Seli** (*Ley Rosa Elvira Cely*), u čast žene čije je brutalno ubistvo u Bogotu dovelo do donošenja ovog zakona i klasifikacije femicida kao zasebnog krivičnog djela.

U skladu sa ovim Zakonom, svako lice koje prouzrokuje smrt žene zbog činjenice da je u pitanju žena ili zbog njenog rodnog identiteta kazniće se kaznom zatvora **od 250 do 500 mjeseci**, pod uslovom da je ispunjena bilo koja od navedenih okolnosti:

- ako počinilac ima, ili je imao porodične, intimne, sustinarske, prijateljske ili poslovne odnose sa žrtvom, i krivičnom djelu je prethodio ciklus fizičkog, seksualnog, psihološkog ili porodičnog nasilja prema žrtvi;
- ako su nad tijelom ili životom žene vršeni akti polne ili seksualne instrumentalizacije, ili činovi opresije i dominacije nad njenim životnim odlukama i njenom seksualnošću;

30 ACNUR, Congreso de la República de Guatemala, Decreto Número 22-2008, <https://www.acnur.org/fileadmin/Documents/BDL/2016/10653.pdf> (16.2.2023)

31 Decreto No. 130-2017 Código Penal, https://www.tsc.gob.hn/web/leyes/Decreto_130-2017.pdf (15.2.2023)

32 Član 208 Krivičnog zakonika.

- ako je djelo izvršeno iskorišćavanjem odnosa moći nad ženom, izraženima u okviru lične, ekonomске, seksualne, vojne, političke ili društveno-kulturne hijerarhije;
- ako je djelo počinjeno kako bi se zastrašio ili ponizio bilo ko koga počinilac smatra neprijateljem;
- ako postoje prethodni slučajevi ili indicije bilo kakvog tipa nasilja ili prijetnji u porodičnom, radnom ili obrazovnom okruženju od strane počinjoca prema žrtvi, ili o rodnom nasilju počinjoca nad žrtvom, bez obzira na to da li je žrtva to djelo prijavila;
- ako je žrtva bila lišena komunikacije ili slobode kretanja u bilo kojem periodu prije smrti.

Zakonom se takođe navodi da se kulturni ili vjerski običaji ili tradicije ne mogu navoditi kao osnov za opravdanje ili oslobođanje od krivice za vršenje, nanošenje, odobravanje, promovisanje, toleriranje, ili podsticanje nasilja nad ženama.³³

KOSTARIKA

Kostarika je 2007. godine usvojila **Zakon br. 8589/2017 o kažnjavanju nasilja nad ženama**, kojim je krivično djelo femicida uvedeno u nacionalno zakonodavstvo. Ovaj zakon imao je za cilj zaštitu prava žrtava nasilja i sankcionisanje svih oblika fizičkog, psihološkog, seksualnog i porodičnog nasilja nad punoljetnim ženama, kao diskriminatornih rodno zasnovanih praksi, naročito u okviru bračnih odnosa i prijavljenih ili neprijavljenih vanbračnih zajednica, u skladu sa obavezama koje je država preuzeila usvajanjem Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama, kao i Međuameričke konvencije o prevenciji, sankcionisanju i iskorjenjivanju nasilja nad ženama. Odredbe ovog zakona predstavljaju dopunu odredbi Zakonika o krivičnom postupku.

Zakon definiše djela protiv žena u okviru četiri kategorije, odnosno fizičkog, psihološkog, seksualnog i porodičnog nasilja. Kada je u pitanju fizičko nasilje nad ženama, Zakon definiše djela **femicida, femicida u drugim kontekstima**, te zlostavljanja i ograničavanja slobode kretanja.

Za krivično djelo **femicida** propisana je kazna zatvora **od 20 do 35 godina** za svakoga ko ubije ženu sa kojim ima, ili je imao vezu, bilo da je u pitanju romantična, bračna, vanbračna, sustinarska, povremena veza ili drugi sličan tip odnosa, čak i nakon što se desio razvod, raskid ili razdvojenost, pod uslovom da ovaj čin ne predstavlja ozbiljnije krivično djelo, ili djelo za koje je predviđena veća kazna.

Kada je u pitanju krivično djelo **femicida u drugim kontekstima**, Zakonom je predviđena kazna zatvora **između 20 i 35 godina** za svakoga ko ubije punoljetnu ili maloljetnu ženu, ukoliko je ispunjena jedna od sljedećih okolnosti:

- ako je počinilac iskoristio vezu ili odnos povjerenja, prijateljstva, srodstva, autoriteta ili moći koji je imao sa žrtvom, ili su počinilac i žrtva u krvnom ili drugom srodstvu do trećeg stepena, bez obzira na to da li žive u istom domaćinstvu;
- ako počinilac ima istoriju nasilja počinjenog na štetu žrtve u porodičnom, radnom, obrazovnom, društvenom ili vjerskom okruženju, čak i kada ti slučajevi nijesu prethodno prijavljeni;
- ako je počinilac klijent seksualnog eksplotatora, trgovca ili makroa žrtve;
- ako je žrtva odbila uspostavljanje ili obnavljanje stalne ili povremene intimne veze, ili bilo kog tipa seksualnog kontakta sa počiniocem;
- ako počinilac izvrši ovo krivično djelo da bi pripremio, omogućio, počinio ili prikrio seksualni delikt;

³³ LEY 1761 DE 2015 (julio 06) por la cual se crea el tipo penal de feminicidio como delito autónomo y se dictan otras disposiciones. (Rosa Elvira Cely), <https://www.suin-juriscol.gov.co/viewDocument.asp?id=30019921> (20.2.2023)

- ako je počinilac počinio ovo djelo koristeći žrtvu za čin osvete, represije ili naplate duga u organizovanom kriminalu trgovine drogom, ili drugim srodnim krivičnim djelima;
- ako je počinilac ovo djelo izvršio iz razloga političkog učešća, položaja ili aktivnosti žrtve.³⁴

MEKSIKO

Opštim zakonom o pristupu žena životu bez nasilja u pravni sistem Meksika uveden je koncept **femicidnog nasilja**, kao ekstremnog oblika rodnog nasilja nad ženama, djevojkama (adolescentkinjama) i djevojčicama, koje je posljedica kršenja njihovih ljudskih prava i zloupotrebe moći, kako i javnoj tako i u privatnoj sferi, te koje može dovesti do društvene ili institucionalne nekažnjivosti. Ovaj vid nasilja manifestuje se kroz činove mržnje i diskriminacije koji dovode živote žrtava u opasnost, ili kulminiraju njihovom nasilnom smrću u vidu femicida, samoubistva i ubistva ili drugim vidovima smrti koji su mogli biti spriječeni, kao i oblike ponašanja koji ozbiljno ugrožavaju integritet, bezbjednost, lične slobode i slobodan razvoj žena, djevojaka i djevojčica.

Takođe, Ovaj zakon propisuje da se u slučajevima femicida primjenjuju odgovarajuće sankcije predviđene važećim kaznenim odredbama krivičnog zakonodavstva.

Osim toga, Opštim zakonom o pristupu žena životu bez nasilja uveden je i instrument **upozorenja o rodnom nasilju nad ženama**, kao skupa institucionalnih koordinisanih, integrisanih, hitnih i vanrednih aktivnosti svih grana i nivoa vlasti, s ciljem suzbijanja i iskorjenjivanja femicidnog nasilja na određenoj teritoriji, kao i eliminisanja komparativne štete nastale kao posljedica nejednakosti koje proizvode pravni sistemi ili javne politike koje ometaju priznavanje ili vršenje ljudskih prava žena, djevojaka i djevojčica, kako bi im se omogućilo uživanje prava na život bez nasilja. Procedura za izdavanje upozorenja o rodnom nasilju nad ženama mora biti brza i ekspeditivna, uzimajući u obzir hitnost dokumentovanih činjenica koje motivišu zahtjev i teritoriju navedenu u njemu, kao i princip dužne pažnje.³⁵

Femicid predstavlja posebno krivično djelo u skladu sa odredbama meksičkog **Saveznog krivičnog zakonika**. Krivični zakonik navodi da krivično djelo femicida čini svako ko liši ženu života iz rodnih razloga. Smatra se da postoje rodni razlozi kada se desi neka od sljedećih okolnosti:

- žrtva pokazuje znake seksualnog nasilja bilo koje vrste;
- žrtvi su nanesene užasne ili ponižavajuće povrede ili sakaćenja, prije ili nakon lišenja života, ili je nad njom izvršen čin nekrofilije;
- postoje raniji slučajevi, ili podaci o slučajevima bilo kojeg tipa nasilja počinjoca na štetu žrtve u porodičnom, radnom ili obrazovnom okruženju;
- između počinjoca i žrtve postojala je sentimentalna veza ili veza koja podrazumijeva naklonost ili povjerenje;
- postoje podaci koji utvrđuju postojanje prijetnji povezanih sa izvršenjem krivičnog djela, zlostavljanjem ili povredama od strane počinjoca na štetu žrtve;
- počinilac je žrtvu lišio komunikacije u bilo kom trenutku koji je prethodio činu lišavanja života;
- tijelo žrtve ostavljeno je ili izloženo na javnom mjestu.

34 Procuraduría General de la Republica, Ley de Penalización de la Violencia Contra las Mujeres Nº 8589, http://www.pgrweb.go.cr/scij/Busqueda/Normativa/Normas/nrm_texto_completo.aspx?nValor1=1&nValor2=60183 (16.2.2023)

35 Ley General de Acceso de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia, Nueva Ley publicada en el Diario Oficial de la Federación el 1 de febrero de 2007, Última reforma publicada DOF 18-10-2022, <https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGAMVLV.pdf> (20.2.2023)

Za krivično djelo femicida meksički Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora **od 40 do 60 godina**, te novčanu kaznu od 500 do 1.000 dnevnih iznosa. Osim ovih krivičnih sankcija, počinilac gubi i sva prava u odnosu na žrtvu, uključujući i pravo sukcesije. U slučaju da se femicid ne može dokazati, primjenjuju se odredbe Krivičnog zakonika koje se odnose na ubistvo.³⁶

NIKARAGVA

Svrha **Zakona protiv nasilja nad ženama**³⁷ je djelovanje protiv nasilja nad ženama, u cilju zaštite ljudskih prava žena i garantovanja života bez nasilja, što pogoduje njihovom razvoju i blagostanju prema principima jednakosti i nediskriminacije. Zakon ima za cilj da se uspostave sveobuhvatne mjere zaštite za sprečavanje, kažnjavanje i iskorjenjivanje nasilja i pružanje pomoći ženama žrtvama nasilja, promovišući promjene u sociokulturalnim i patrijarhalnim obrascima koji održavaju odnose moći.³⁸

Zločin **femicida** čini muškarac koji, u okviru nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, ubije ženu bilo u javnoj ili privatnoj sferi, u bilo kojoj od sljedećih okolnosti:

- nakon što je pokušao neuspješno uspostavljanje ili ponovno uspostavljanje veze ili intimnog odnosa sa žrtvom;
- u vrijeme kada je djelo počinjeno imao je sa žrtvom porodične, bračne, vanbračne, intimne veze, bio je u prijateljskim odnosima ili je postojao odnos povjerenja radne ili obrazovne prirode;
- femicid kao rezultat ponovljenog ispoljavanja nasilja nad žrtvom;
- femicid kao rezultat grupnih obreda ili upotrebe oružja bilo koje vrste;
- za nepoštovanje tijela žrtve radi zadovoljenja seksualnih nagona, ili činjenje djela genitalnog sakaćenja ili bilo koje druge vrste sakaćenja;
- zbog mizoginije;
- kada je djelo počinjeno u prisustvu djece žrtve;
- kada nastupi bilo koja od kvalifikacionih okolnosti predviđenih krivičnim djelom ubistva u Krivičnom zakoniku.

Kada se djelo dogodi u javnosti, propisana je kazna **od 15 do 20 godina** zatvora. Ako se dogodi u privatnoj sferi, kazna zatvora iznosi **od 20 do 25 godina**. U oba slučaja, ako su ispunjene dvije ili više navedenih okolnosti, primjeniče se maksimalna kazna.

Kazne će biti uvećane za jednu trećinu kada nastupi bilo koja od okolnosti ubistva, dok maksimalna kazna iznosi **30 godina zatvora**.³⁹

PANAMA

Panamskim **Zakonom br. 82/2013** usvojene su preventivne mjere protiv nasilja nad ženama i reformisan je Krivični zakon kako bi se klasifikovao **femicid** i sankcionisala djela nasilja nad ženama⁴⁰. Svrha ovog zakona je da garantuje pravo žena bilo koje starosne

³⁶ Código Penal Federal, Libro Segundo, Título Decimonovenoso - Delitos contra la Vida y la Integridad Corporal, Capítulo V – Feminicidio, Última reforma DOF 12-11-2021, <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-decimonovenoso/capitulo-v/> (20.2.2023)

³⁷ LEY No. 779, "LEY INTEGRAL CONTRA LA VIOLENCIA HACIA LAS MUJERES Y DE REFORMAS A LA LEY No. 641, "CÓDIGO PENAL", CON SUS REFORMAS INCORPORADAS <http://legislacion.asamblea.gob.ni/normaweb.nsf/9e314815a08d4a6206257265005d21f9/3c5b23a57e65a35c06257c7d0071bed7?OpenDocument> (21.2.2023)

³⁸ Član 1 Zakona

³⁹ Član 9 Zakona

⁴⁰ Ley N° 82 de 24 de octubre de 2013, que adopta medidas de prevención contra la violencia en las mujeres y reforma el Código Penal para tipificar el femicidio y sancionar los hechos de violencia contra la mujer, <https://vlex.com.pa/vid/ley-n-82-24-864656264> (20.2.2023)

dobi na život bez nasilja, i da zaštiti prava žena žrtava nasilja u kontekstu nejednakih odnosa moći, kao i da spriječi i kazni sve oblike nasilja nad ženama.

Ovaj zakon primjenjuje se kada je ponašanje usmjereni protiv žene bilo koje dobi zbog same činjenice da je žena, u kontekstu nejednakih odnosa moći, u javnoj ili privatnoj sferi i u bilo kojoj drugoj vrsti odnosa. Pod nasiljem nad ženama podrazumijeva se svaka radnja, propust ili diskriminaciona praksa zasnovana na pripadnosti ženskom polu u javnoj ili privatnoj sferi, koja žene stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na muškarce, ili uzrokuje njihovu smrt, povredu ili fizičku patnju.

Femicid je definisan kao izazivanje smrti žene zbog pripadnosti ženskom polu, zbog diskriminacije ili bilo kojeg drugog oblika nasilja.⁴¹

Zakonom su u panamskom pravosuđu utvrđene sljedeće obaveze:

- Jedinica za pristup pravdi i rodnu ravnopravnost mora voditi **elektronski registar** agresora, na osnovu presuda za djela nasilja predviđena ovim zakonom, navodeći, kao minimum, godine, bračno stanje, profesiju ili zanimanje žene koja je stradala, oblik nasilja, agresora, odnos prema agresoru, donesene mjere i rezultate tih mjera, te sankcije izrečene agresoru.
- Sudovi koji intervenišu u slučajevima nasilja predviđenih ovim zakonom dužni su jednom godišnje da dostave relevantne podatke za navedeni registar.⁴²

Krivični zakonik Paname⁴³ propisuje kaznu zatvora **od 25 do 30 godina** za onoga ko prouzrokuje smrt žene, u bilo kojoj od sljedećih okolnosti:

- kada postoji veza između para ili su bezuspješno pokušali uspostaviti ili obnoviti vezu ljubavne prirode ili aktivne intimnosti, ili postoje rodbinske veze sa žrtvom;
- kada sa žrtvom postoji odnos povjerenja ili radne, obrazovne ili bilo koje druge prirode koji podrazumijeva podređenost ili superiornost;
- kada je djelo počinjeno u prisustvu djece žrtve;
- kada je počinitelj iskoristio bilo koje stanje rizika ili fizičku ili psihičku ranjivost žrtve;
- kao rezultat grupnih obreda ili osvete;
- za čin prezira ili zlostavljanja tijela žrtve, za zadovoljenje seksualnih nagona ili izvršenje djela genitalnog sakaćenja ili bilo koje druge vrste sakaćenja;
- kada je tijelo žrtve izloženo, odloženo ili odbačeno na javnom ili privatnom mjestu ili kada je žrtva držana u izolaciji u bilo kojem periodu prije smrti;
- da se prikrije silovanje;
- kada je žrtva trudna;
- iz bilo kog motiva generisanog zbog pola žrtve ili u kontekstu nejednakih odnosa moći.⁴⁴

PARAGVAJ

U Paragvaju **Zakon za sveobuhvatnu zaštitu žena od svih oblika nasilja**⁴⁵ prepoznaje **femicid i porodiljsko nasilje** (nasilje počinjeno nad trudnicama ili tokom porođaja) kao zasebna krivična djela, a takođe zabranjuje zlostavljanje žena i djevojčica na internetu.

41 Članovi 1-4 Zakona

42 Član 33 Zakona

43 Código Penal, https://vlex.com.pa/vid/codigo-penal-40514303#section_42 (20.2.2023)

44 Član 132-a Krivičnog zakonika Paname

45 Ley Nº 5777 / DE PROTECCIÓN INTEGRAL A LAS MUJERES, CONTRA TODA FORMA DE VIOLENCIA <http://www.bacn.gov.py/leyes-paraguayas/8356/ley-n-5777-de-proteccion-integral-a-las-mujeres-contra-toda-forma-de-violencia> (16.2.2023)

Svrha ovog zakona je uspostavljanje politika i strategija za prevenciju nasilja nad ženama, mehanizma zbrinjavanja i zaštite, sankcionisanja i sveobuhvatnih mjera reparacije, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.⁴⁶

Zaštita žena u okviru ovog zakona utvrđuje sljedeća prava:

- pravo na život, na fizički i psihički integritet;
- pravo na dostojanstvo;
- pravo da ne bude podvrgнутa mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju;
- pravo na slobodu i ličnu bezbjednost;
- pravo na jednakost pred zakonom;
- pravo na ravnopravnost u porodici;
- pravo na fizičko i mentalno zdravlje;
- pravo na život u bezbjednom i zdravom okruženju;
- pravo na slobodu misli, savjesti i izražavanja;
- pravo na imovinu;
- pravo na privatnost;
- pravo na planiranje porodice i zdravlje majke i djeteta;
- pravo na obrazovanje, dostojanstven rad i socijalnu sigurnost;
- pravo na učešće u javnim poslovima;
- pravo na pristup pravdi i jednostavan, brz i efikasan pravni lijek pred nadležnim sudovima;
- pravo na sudske garancije.⁴⁷

Zakon **femicid** definiše kao radnju koja krši osnovno pravo na život i uzrokuje ili pokušava prouzrokovati smrt žene i koja je motivisana njenim statusom kao takvim, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.⁴⁸

Ko ubije ženu zbog njenog statusa kao takve i pod bilo kojom od sljedećih okolnosti, kazniće se zatvorom **od 10 do 30 godina**:

- počinitelj održava ili je održavao bračni, vanbračni, partnerski ili ljubavni odnos sa žrtvom u bilo koje vrijeme;
- postoji odnos između žrtve i izvršioca, u okviru četvrtog stepena krvnog srodstva ili drugog stepena srodstva;
- smrt je nastala kao rezultat prethodnog izvršenja ciklusa fizičkog, seksualnog, psihičkog ili porodičnog nasilja nad žrtvom, bez obzira na to da li su činjenice prijavljene ili ne;
- žrtva je bila u situaciji podređenosti ili zavisnosti od počinioца, ili je počinilac iskoristio situaciju fizičke ili psihičke ugroženosti žrtve da počini djelo;
- počinilac je ranije počinio kažnjiva djela protiv seksualne autonomije prema žrtvi;
- djelo je motivisano odbijanjem žrtve da uspostavi ili obnovi trajnu ili povremenu vezu.⁴⁹

46 Član 2 Zakona za sveobuhvatnu zaštitu žena od svih oblika nasilja

47 Član 4 Zakona

48 Član 6 Zakona

49 Član 50 Zakona

PERU

U **Krivičnom zakoniku**⁵⁰ Perua navedena je klasifikacija krivičnog djela **femicida** kao jednog od modaliteta krivičnog djela kvalifikovanog ubistva.

Peruansko krivično zakonodavstvo propisuje kaznu zatvora od **najmanje 20 godina** za svako lice koje ubije ženu zbog njenog statusa kao takve, u bilo kom kontekstu od navedenih:

- nasilje u porodici;
- prinuda, uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje;
- zloupotreba moći, povjerenja ili bilo kojeg drugog položaja ili odnosa koji daje ovlašćenja počinocu;
- svaki oblik diskriminacije žena, bez obzira na postojanje ili nepostojanje bračne veze ili vanbračne zajednice sa počiniocem.

Kazna zatvora neće biti manja **od 30 godina** ako nastupi bilo koja od sljedećih otežavajućih okolnosti:

- ako je žrtva bila maloljetna ili starija odrasla osoba;
- ako je žrtva bila trudna;
- ako je žrtva bila pod brigom ili odgovornošću počinoca;
- ako je žrtva ranije bila podvrgnuta silovanju ili sakaćenju;
- ako je u trenutku izvršenja krivičnog djela žrtva imala bilo koju vrstu invaliditeta;
- ako je žrtva dostavljena u svrhu trgovine ljudima ili bilo koje vrste eksploracije ljudi;
- ako je u vrijeme počinjenja zločina bila prisutna djevojčica, dječak ili adolescent;
- ako je počinilac djelovao u alkoholisanom stanju, uz prisustvo alkohola u krvi u količini većoj od 0,25 gram-litara, ili pod dejstvom opojnih droga, narkotika, psihohaktivnih ili sintetičkih supstanci.

Za ovo krivično djelo propisuje se **kazna doživotnog zatvora** uz slučajevima kada postoje dvije ili više otežavajućih okolnosti.⁵¹

URUGVAJ

Urugvajsko zakonodavstvo ne prepoznaje femicid kao zasebno krivično djelo. Međutim, 2016. godine u ovoj zemlji usvojen je **Zakon o rodno zasnovanom nasilju**, kojim su uspostavljeni specijalizovani sudovi i Opservatorijum za rodno nasilje. Kazne se često povećavaju u slučajevima kada je čin ubistva zasnovan na motivu rodnog karaktera.⁵²

VENECUELA

Femicid se Venecueli kvalificuje kao posebno krivično djelo u od 25. novembra 2014. godine. Reforma **Zakona o pravu žena na život bez nasilja**⁵³ omogućila je da se femicid smatra krivičnim djelom, budući da su ranije ubistva nad ženama zbog rodnih razloga

50 CÓDIGO PENAL <https://diariooficial.elperuano.pe/pdf/0034/codigo-penal-29.07.2020.pdf> (17.2.2023)

51 Član 108-b Krivičnog zakonika Perua

52 Femicidios en Uruguay, Análisis para la homogeneización de criterios y su categorización, 2019. https://www.gub.uy/ministerio-desarrollo-social/sites/ministerio-desarrollo-social/files/2020-06/Femicidios_en_Uruguay_FINAL_0.pdf (21.2.2023)

53 Ley Orgánica sobre el Derecho de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia <https://vlexvenezuela.com/vid/ley-organica-derecho-mujeres-740020129> (21.2.2023)

smatrana standardnim ubistvima, bez razmatranja ovih slučajeva kao zločina iz mržnje, odnosno kao krivičnih djela počinjenih zbog predrasuda prema jednoj ili više osoba zbog pripadnosti određenoj društvenoj ili rodnoj grupi.

Cilj Zakona je garantovanje i promovisanje prava žena na život bez nasilja u javnoj i privatnoj sferi, stvarajući uslove za sprečavanje, staranje, kažnjavanje i iskorjenjivanje nasilja nad njima u bilo kom njegovom obliku i sferi, ukorijenjenog u sistemskoj diskriminaciji žena, posebno kada su one u stanju ranjivosti, promovišući promjene u sociokulturalnim obrascima koji održavaju nejednake odnose moći nad ženama, kako bi se pospješila izgradnja pravednog, demokratskog, participativnog, protagonističkog i društva bez nasilja.⁵⁴

Ko prouzrokuje smrt žene iz mržnje ili prezira prema stanju žene, kazniće se kaznom zatvora **od 20 do 25 godina**. Okolnosti koje se mogu smatrati mržnjom ili prezicom prema položaju žena su sljedeće:

- kada žrtva pokazuje znake seksualnog nasilja;
- kada su žrtvi nanesene ponižavajuće ili užasne povrede ili sakraćenja prije ili nakon smrti;
- kada je tijelo žrtve izloženo na javnom mjestu;
- kada je počinilac krivičnog djela iskoristio fizičku ili psihičku ranjivost žene;
- kada se dokaže postojanje istorije nasilja nad ženama, u bilo kom obliku.

Kazna se može produžiti na **28 do 30 godina** zatvora u sljedećim slučajevima koji se smatraju teškim ubistvom žene, odnosno femicidom:

- kada između počinjoca i žrtve postoji ili je postojala bračna ili vanbračna veza;
- kada između počinjoca i žrtve postoji ili je postojao radni, akademski ili profesionalni odnos koji podrazumijeva povjerenje;
- kada je djelo počinjeno nepoštovanjem tijela žrtve, sa namjerom zadovoljenja seksualnih nagona;
- kada je djelo počinjeno uslijed trgovine ženama, djevojkama i adolescentkinjama ili u okviru mreža organizovanog kriminala.

Budući da se smatra krivičnim djelom protiv ljudskih prava, Zakon ističe da optuženi za krivično djelo femicida nemaju pravo na uživanje zakonskih procesnih pogodnosti ili primjenu alternativnih mjera za izdržavanje kazne.⁵⁵

54 Član 1 Zakona o pravu žena na život bez nasilja

55 Članovi 57-59 Zakona

IZVORI INFORMACIJA

ACNUR, Congreso de la República de Guatemala, Decreto Número 22-2008, <https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2016/10653.pdf>

Código Penal De La Nación, https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/proyecto_de_nuevo_codigo_penal_de_la_nacion.pdf

Código Penal Federal, Libro Segundo, Título Decimonoven - Delitos contra la Vida y la Integridad Corporal, Capítulo V – Feminicidio, Última reforma DOF 12-11-2021, <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/libro-segundo/titulo-decimonoven/capitulo-v/>

Código Penal, Decreto-Lei no 2.848/1940, https://www2.senado.leg.br/bdsf/bitstream/handle/id/529748/codigo_penal_1ed.pdf (16.2.2023)

Código Penal, http://www.silep.gob.bo/norma/4368/ley_actualizada

CÓDIGO PENAL, <https://diariooficial.elperuano.pe/pdf/0034/codigo-penal-29.07.2020.pdf>

Código Penal, https://vlex.com.pa/vid/codigo-penal-40514303#section_42

Código Penal, <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1984&idVersion=2022-12-31&idParte>

Constitution of the Federative Republic of Brazil, <https://normas.leg.br/api/binario/e4a41982-7e50-4627-a65c-0d1b6eea7a69/texto>

CRIMINAL CODE to amend and consolidate the Penal Laws and the Laws of Criminal Procedure, <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf>

Decreto No. 130-2017 Código Penal, https://www.tsc.gob.hn/web/leyes/Decreto_130-2017.pdf

Defensoría Pública del Ecuador - Biblioteca digital, Código Orgánico Integral Penal (Última Reforma: 16-III-2022), <https://biblioteca.defensoria.gob.ec/handle/37000/3427>

European Institute for Gender Equality (EIGE), Providing justice to victims of femicide: country factsheets, <https://eige.europa.eu/areas/providing-justice-victims-femicide-country-factsheets>

Femicidios en Uruguay, Análisis para la homogeneización de criterios y su categorización, 2019. https://www.gub.uy/ministerio-desarrollo-social/sites/ministerio-desarrollo-social/files/2020-06/Femicidios_en_Uruguay_FINAL_0.pdf

Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide), Global estimates of gender-related killings of women and girls in the private sphere in 2021, Improving data to improve responses, United Nations Office on Drugs and Crime 2022, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-11/Gender-related-killings-of-women-and-girls-improving-data-to-improve-responses-to-femicide-feminicide-en.pdf>

Institut national de la statistique et des études économiques, Civil Solidarity Pact / Pacs, <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1281>

LEY 1761 DE 2015 (julio 06) por la cual se crea el tipo penal de feminicidio como delito autónomo y se dictan otras disposiciones. (Rosa Elvira Cely), <https://www.suin-juriscol.gov.co/viewDocument.asp?id=30019921>

Ley General de Acceso de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia, Nueva Ley publicada en el Diario Oficial de la Federación el 1 de febrero de 2007, Última reforma publicada DOF 18-10-2022, <https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGAMVLV.pdf>

Ley Nº 5777 / DE PROTECCIÓN INTEGRAL A LAS MUJERES, CONTRA TODA FORMA DE VIOLENCIA <http://www.bacn.gov.py/leyes-paraguayas/8356/ley-n-5777-de-proteccion-integral-a-las-mujeres-contra-toda-forma-de-violencia>

Ley Nº 82 de 24 de octubre de 2013, que adopta medidas de prevención contra la violencia en las mujeres y reforma el Código Penal para tipificar el femicidio y sancionar los hechos de violencia contra la mujer, <https://vlex.com.pa/vid/ley-n-82-24-864656264>

Ley No. 550-14 que establece el Código Penal de la República Dominicana, https://siteal.iiep.unesco.org/sites/default/files/sit_accion_files/do_0326.pdf

LEY No. 779, "LEY INTEGRAL CONTRA LA VIOLENCIA HACIA LAS MUJERES Y DE REFORMAS A LA LEY No. 641, "CÓDIGO PENAL", CON SUS REFORMAS INCORPORADAS <http://legislacion.asamblea.gob.ni/normaweb.nsf/9e314815a08d4a6206257265005d21f9/3c5b23a57e65a35c06257c7d0071bed7?OpenDocument>

Ley Orgánica sobre el Derecho de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia <https://vlexvenezuela.com/vid/ley-organica-derecho-mujeres-740020129>

Organización Internacional del Trabajo, El Salvador, Decreto núm. 520 por el que se dicta la Ley Especial Integral para una Vida Libre de Violencia para las Mujeres, <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/85500/95747/F1616689122/SLV85500.pdf>

Procuraduría General de la Republica, Ley de Penalización de la Violencia Contra las Mujeres Nº 8589, http://www.pgrweb.go.cr/scij/Busqueda/Normativa/Normas/nrm_texto_completo.aspx?nValor1=1&nValor2=60183

Understanding and Addressing Violence against Women, World Health Organization 2012, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf

Vienna Declaration on Femicide, 2012, https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ Sessions/CCPCJ_22/E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf

Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (115(I)/2021), http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2021_1_115/full.html

PRAVILA ZA IZRADU ISTRAŽIVAČKIH RADOVA

Istraživački rad u Skupštini Crne Gore predstavlja skup logičnih, jasnih, preciznih i politički nepristrasnih izlaganja u pisanim obliku, pripremljenih u cilju zadovoljenja potrebe za informacijama, koja proizlazi iz vršenja nadležnosti Skupštine u skladu sa Ustavom, zakonom, Poslovnikom Skupštine i drugim opštim aktom.

Istraživački rad se izrađuje po zahtjevu.

Centar ne pruža pravne savjete niti priprema tekstove zakona i drugih pravnih akata.

Centar nije u obavezi da pruža informacije i podatke koji spadaju u nadležnost drugih organizacionih jedinica Službe Skupštine.

Vrste istraživačkih radova su:

Studija

Komparativni pregled

Statistički pregled

Kratka informacija

42 radna dana

21 radni dan

21 radni dan

7 radnih dana

Predsjednik Skupštine
Potpredsjednik Skupštine
Poslanici
Generalni sekretar
Istraživački centar

Istraživački rad se objavljuje na internet stranicama Skupštine. Podnositelj zahtjeva može zahtijevati da se istraživački rad ne objavi do određenog datuma, a najduže **3 mjeseca** od dana dostavljanja istraživačkog rada.

Telefon:

020/404-523

E-mail:

istrazivacki.centar@skupstina.me

Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar

U Istraživačkom centru pripremaju se istraživački radovi u formi kratke informacije ili analize na izabranu temu, zatim komparativnog pregleda određenih pitanja i načina njihovog uređenja u regionu, zemljama članicama EU i ostalim zemljama, kao i u formi statističkih pregleda, a u cilju podrške radu poslanika, radnih tijela i Službe. U kontekstu međunarodne saradnje, Centar priprema informacije i odgovora na zahtjeve međunarodnih organizacija, nacionalnih parlamenata i institucija u okviru mreže Evropskog centra za parlamentarnu dokumentaciju i istraživanje (ECPRD), te u saradnji sa Sektorom za podršku zakonodavnoj i nadzornoj funkciji Skupštine, ostvaruje saradnju sa domaćim i stranim institucijama, bibliotekama, univerzitetima, državnim i drugim institucijama. Među nadležnostima Centra je i pružanje stručne podrške poslanicima i zaposlenima u Službi za samostalno istraživanje upućivanjem na dostupne podatke i metode pretraživanja.